

Arnaud d'Oihénart (1592-1667)

Arnaud d'Oihénart, Zuberotarra Maulen sortua historiagile eta lege gizona, euskal erre-nazimenduaren bakana eta berezia. Poeta kultoa eta eraberritzalea euskal literaturan garantzuena. Bere poema gehienek maitasuna dute beren gaia. Poeta zokoratu izanik ere, Zuberotarraren obraren gana hurbildu direnek, haren balio eta interesa aitortu dute denek.

Higanetok zituzten eskubideengatik protestatzeko Mauleko hiritarrek diputatu hautatut zuten (1618). "Silbel"-eko sindiko izan zen (1623-27). Nafarroako kantzelariordearen alargunarekin ezkondua. Nafarroako noblezian sartu zen. Nafarroako (Nafarroa Behereko) Parlamentuko abokatu eta Agramonteko etxearren intendentе izan zen. Azken hogei urteak historia ikertzen, auziak komponentzen eta auzi horietaz idazten eman zituen: Baigorri, Erroibar, Luzaide eta Bartzanen arteko mug-arazoak konpondu zituen (1660) eta Baionako apezpikuaren eta Orreagako priorearen arteko ondasun-banaketa erabakiztu zuen (1665). Euskal Herriko historiaz eginiko lanak ditu garrantzisuenak: *Notitia Utriusque Vasconiae, tum Ibericae, tum Aquitanicae* (1638). Bertan Euskal Herriko historiak Erdi Arroa arte kontatua zuen, ez español ez frances $\&$ uspunktik. Euskal Herrikotik baizik. Liburu honetan, "De silabarum quantitate" artikuluan, ordura arteko bertsogintzaren moldeak hautsi eta bertsogin-tza kultu eta berria proposatua zuen. Halaber, Oihénarten gasteroa neurrihetzan (1657) eta L'art poétique basque, (1665) liburuuetan bertsogintza landuaren arauak deskribatu zituen italiera, gaztelania eta batik bat Erdi Aroko latinaren errima eta neurriak eredutzat harturik. Bertsogintza aberastu nahiz izan zuen, bai forma aleetik bai eta gai aleetik ere. Arnaud d'Oihénart eskolatua eta ikaskia zen; lehen euskal idazle zuberotarra izateaz batera, apaiz ez zen lehen kritikari, historialari

eta idazlea da. Euskal Herriko historiari buruzko bilduma egiten ari zela hil zen; bildutako dokumentu eta oharrekin 20.000 orrialde osatu zituen, baina gehienak desagertu egin dira. Les Proverbes Basques (1657) obran, atsotitzbilduma egin eta euskaraz poesiak idazteko erabilitako eta berak proposatutako ortografi sistemaren berri eman zuen.

Arnaud d'Oihénart (1592-1667) nació en la capital de Zuberoa, Maule (Mauléon), fue abogado. Es, pues, uno de los pocos no eclesiásticos que escriben en euskara en estos primeros tiempos. En latín escribió *Notitia Utriusque Vasconiae, tum Ibericae, tum Aquitanicae*, en la que narra la historia de los vascos hasta la Edad Media desde una perspectiva vasca. Es más conocido por su colección de 706 refranes vascos con traducción francesa y sus poesías en euskara. Arnaud d'Oihénart es un hombre que ama el euskara, lo trabaja incluso inventando neologismos pero al mismo tiempo, se mantiene alejado de las confusiones históricas y puristas de algunos contemporáneos.

Arnaud d'Oihénart est né à Mauléon Soule en 1592. Il fait des études de droit à Bordeaux puis, devient avocat. Dans sa charge, il défendra les petites gens avec persévérance et courage. Homme cultivé, humaniste éclairé, c'est un grand voyageur, au fait des problèmes de son temps. Arnaud d'Oihénart est connu pour son attachement à sa langue et au peuple basque. En correspondance et relations avec les bascophones de son temps, il sera un des rares écrivains non ecclésiastiques de son époque ayant écrit en langue basque.

Il laisse aussi de nombreux ouvrages en latin dont une histoire du Peuple basque sous le titre *Notitia Utriusque Vasconiae* parue en 1637. En 1657, il fait paraître "des Proverbes basques recueillis par le Sr d'Oihenart plus les Poésies du même auteur", un ouvrage de référence encore aujourd'hui. Arnaud d'Oihénart est mort en 1667. Il a laissé une œuvre littéraire remarquable dans laquelle il nous montre déjà, la richesse et l'universalité de la langue basque.

Ce disque reprend des poèmes dits «de jeunesse».

01. BANA ZER HOBE

Erranen duta ahal dezaket Egia dena bezala
Za begistatzu geroz laket Zu bezi ehor eztzaatala
Geroz oihana lilitu da Bait'ar or'statu lauretan
Ud'ere negu negi'uda Gerthatu da hain berzetan
Bana zer hobe Zuk gorreti Badagidazu zur'aldei
Bana zer hobe Zuk gorreti Badagidazu horla beti

Arte hartan zer eztut egin Zureki adizkidetzko
Zuk nizaz nik zuzaz atsegin Biek orozbat hartzeko
Non ere noreki ere bainzu Pena dut zutan pensatzez
Hal'ere hanbat neur'etsai niz Laket niz hortan penatzez
Bena zer hobe Zuk gorreti Badagidazu zur'aldei
Bena zer hobe Zuk gorreti Badagidazu horla beti

Noiz ere batzen baitzitzautzat Bidean iragaitean
Minak zatiz arhaintzen zautzat Zuri bi hitz erraitean
Ur-xortak ardur'arduratz Harria xila zirozu
Ni zuri beti bet'eskatuz Zinzurr' arhetzik niagozu
Niri baibaten erraitera Etzenthoske choiz-ere
Orai zure minez hiltzen Nohela ikusiz berere
Zeren berhetuz Zuk gorreti Baitagidazu zur'aldei
Zeren berhetuz Zuk gorreti Baitagidazu horla beti

Vais-je le dire ? Je le puis bien, comme ce qui est vrai : depuis que je vous ai regardée, personne d'autre que vous ne me plait. Mais quel avantage, si vous faites la sourde envers moi de votre côté. Si vous faites la sourde envers moi toujours ainsi

Lo voy a decir? Hacerlo puedo, como que es verdad: desde que os miré, nadie más que vos me place. Mas qué ventaja, si por vuestra parte os hacéis la sorda para conmigo? Si así siempre os hacéis la sorda para conmigo

02. MARGARITA

Margarita Badaidita Othe huts zin egitez
Begitz urdin Bezan gordin Zarela zur'egitez

Nik zupertuz Badut gertuz Maitazarre zugana
Zer profeitu Balin peitu Bazara zu nigana

Bertere lanik Baduta nik Diela hanbat denbora
Zure artatzetan Zerbitzatzez Et'onhestez kanpora

Alabana Eenegana Orano eia zurerik
Heldu denez Deus oenez Eta gaitzez bertziker

Hanbat beti Gotorreti Egiten derautazu
Baninz bezain Zenbait betzain Edo ilhagin zarpazu

Haur hal'ezten Ardirezten Baitzituket batzutan
Ez ageri Ez enzuerrri Eztaetien lekutan

Marguerite, commettrais-je une erreur en jurant que votre air est aussi dur que vos yeux sont bleus? Moi j'ai pour vous, certainement, un amour excessif. A quoi bon si vous en manquez pour moi

Margarita me equivocaré si juro que son tan azules tus ojos como crueles tus actos? Yo, ciertamente siento por ti afecto a rebosar, y qué gano con ello si tu eres mezquina conmigo?

03. ARGIA DARITZANARI

Gauik egunik Eztinat hunik Hiruki ezpaniz Argia
Hiruki ezpaniz Itsu hutsa niz Zeren baihiz en'argia
Hirkei'l aldiri Bederak'aldiri Baster lekutan baturik
Nonbait banago Non botzen-ago Ezi Errege gertaturik

Lagun-artean Hel nadinean Elhaketan erhogoa
Eznu dozaten Ezmun mintzatzen Hi beti beti aut gogoan
Nik dudan lana Ezin errana Zer koeinta dudan higati
En'exil eta Maiz pensaketa Egonak ziotsan nigati

Kadran-orratzak Burdin-aitz latzak Hunki-eta buztan mehea
Xuxen hara hara Eguerditara Diadukan puntx xeha
Ni hala hala tiraz bezala Hik joz geroz bihotzean
Hiri gorpitzez Beti ed'orbitzez Narraian bait'are lotzean

Bana herabe Stakuru gabe Dinat Argia jitera
Hir'etx'irira Leku agerira Jenten minz'ezazterea
Beraz higanik Egin jadanik Noiz nakidana dakidan
Jin eta nura Gorde-lekura eta Hi han bat akidan

*La nuit, le jour, point de satisfaction si je ne suis pas avec toi Claire,
Si je ne suis pas avec toi, je suis complètement aveugle parce que tu
es ma clarté*

No tengo una noche ni un dia bueno si no estoy contigo, Argia. Si no
estoy contigo soy ciego total, pues tú eres mi luz

*Nota: el autor realiza un juego de palabras con Argio y luz, significado
en castellano de este nombre femenino*

04. ZUTZAZ BERTZERIK

Zuzaz bertzerik Nehor maiterik Eztudalarik herrian
Zu bezain gorrik Ez hain gogorrik Eztudala d'aguerriar
Zu gabetarik Dohatalaria Aspaldi hontan denbora
Banaiz jaikiten Banaiz etzitzen Zu zatozt beti gogora

Bana nabaski Zuretako aski Enizala zinetatsirik
Zuk ni zureti Alher naiz beti Nadukazu berezirk
Atsegin ustez Har zur'ikustez Bettu zu zaren leku
So xuxen ari Niz zenalkari Okerraren eredura

Zuk zenbat usu Haur baitakusua Begi bazterraz lastzana
Alabadere Soz behin ere Eitzindezke jar nigana
Zu nahiz batu Eta mintzatu Hola no'l erbiratzean
Baterrez baxter Bethiere laster Ari naiz zure hatzean

Bena jagoiti Beheti goiti Zenbat ere baimabila
Zur'oidez chun Bat enainte ehem Urtez behin zurekila
Aldiz naiz latzen Bilhatuz batzen Ban'ez ber zaitudanean
Zer gaitz jasaiten Dudan erraiten Ezin derauzudanean

Edo zoriak Non-bait, bi-biak Noiz ere heltzen baikitu
Han ni nigartzu Ikusiz hark zu Goigeritzen espazitu
Ni honen bero Nakuszun gero Zure gogoz maitatzera
Zu zerik hain haitu Egiten zaitu Nizaz ez gogoratzera

*Alors que je n'aime dans le pays personne d'autre que vous, il est
clair que je ne trouve personne d'aussi sourd que vous, ni d'aussi dur
A pesar de que en el pais a nadie quiere sino a ti,
es notorio que conmigo nadie es tan sordo y tan esquivio como tú*

05. MAITENAREN GAL-KEXUA

Amets al'egia d'ote nik enzuna
Emaiten duzula zur'edertarzuna
Hon eztaritzunari Moien apurbaten sari

Laur urte du zuri beti jarraikitez
Higatzen naizela bai zerbitzu egitez
Ezteiari gertatzear d'Außerretten higatzea

Eztuzu zer uka zarel'ogenduru
Ez zer har ait'men nahia ztakuru
Ezta maiteko gauzetaun Haurren bork'ahalik hetan

Egundan'ez-ailiz jai o gaxtagina
Ederza nezkato onaren zegina
Edo jai'eta berhalda Hil ailliz inhar bezala

Onarzun-truku huts alaba'ezkontzea
Ezta hori ezkontze bana da saltzea
Haren erosle senarrak Zer merexi luke adarrak

Ikus jende hunak, ikusene pena
Altxatzen darote nik nuen maitena
Hurren uste nuenean Haur dakusat hurrunean

Gau-egun goiz arrats. edate jatean
Ebilte-gelditze jaikite-etxetean
Zuzaz dizut pensamendu Neure penen luzamendu

Kexeri deitora nigar-herakiak
Hek ene baraskal hel auhal-jakia
Zipak ene lo-lehenak Gau-korrongak hasperrenak

Behar dudan gero zuzaz net etsitu
Et'ezeitaritzat lurrean gelditu
Betor betor herioa Bizi'ene hastioa

Est-ce rêve ou réalité, ce que j'ai entendu dire ? que vous donnez votre beauté à quelqu'un que vous n'aimez pas, en contrepartie d'un peu de richesse ?

Será un sueño o será verdad lo que he oido, que entregas tu hermosura a quien no amas en pago de una pequeña cantidad?

06. ASPALDI NEURE GOGARA

Aspaldi neure gogara Libertatez biz'izanik
Orai dakusat harzara Neure buru'atzamanik
Gotor eta gor izatez Galdu nahi n'aien batez

Erran baderaukat ezi Oro harena nizala
Nehor ere hura bezi Onhetsirik eztudala
Bana horregatik hura Ezta nizaz arrengura

Alabaina nik eztakit Zerbitzatzet ohoratzez
Ote niroienez akit Ene beti honlakatzez
Edo berur' em penez Nozpaiz kexa laiteenez

Maite'otoi ikuskizu Mirakulu zaukezuna
Nitan hotzak hatzen dizu Oren oroz gortartzuna
Zu niganat hotzen-ago Ni zuganat gortzen-ago

Urruntzen nitzaizunee Nizaz eztzu orhitzerik
EZ hurrentzen nizanean Zein ere den ikertzerik
EZ behin-ere gogorik Niri hunki egitekorik

Ene ditxa gaitz'egieki Ardura dut borogatzen
Zure hontarzunareki Nitan gainen gudukatzen
Batak etzitukedala Baietz bertzeak dioztala

Zein ahal den egaiti Zuk bezi erork etziaizku
Baino engoitia Jainkoagati Dakidan nik'er'egizu
Ezi ordu dut jakintsu izan Hil ala bizigei nizan

Après avoir longtemps vécu à mon gré, en liberté, je me vois maintenant capturé à nouveau, par un être qui veut me perdre en se montrant hautain et sourd

Tras haber vivido hace tiempo a mi antojo, en libertad, ahora me veo de nuevo capturado por alguien, que me quiere arruinar a fuerza de ser altaiva y sorda

07. ZENBAT LEIHORRA ZABAL BAITA

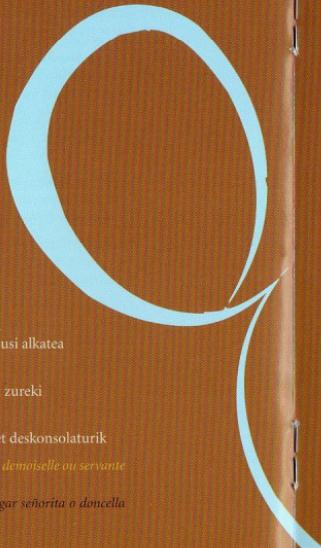
Zenbat leihorra zabal baita
Ehon erakutsiko zaita
Anderaurenik ez eta nezkatorik
Ni nizan bezain zorigailtzetakoik

Maite dut eta naiz maitatu
Bana naiz hanbat dezitxitatu
Ni maite nuen nik maitenik dudana
Ez'ehon hauzu hurbiltzera nigana

Nihauren azkazi hurrenak
Dira poxelatzen dutenak
Eta nutenak nihau er'asaldatzan
Zergati batutu hura hanbat maitatzen

Eztea haur enganiao
Jarriz geroz amorioa
Lotsazuste dutenengal erazi
Ef'ehor gaizki tratatzearibazi

Maitarien jaun erregeak Hugun ditu bortixa-legeak
Eta haren resuman libertatea Da gobernari eta nabusi alkatea

Bana begit'egin-ahala Zu gibel-ber etzazkidala
Ene bihotz'ez zu bazaudi eneki Ni bizi eta hil nuzu zureki

Eta hargatik utzi baniz Ahaid'adiskeidez fida niz
Zeruko jaunak hari gomendaturik Enuel'utziko net deskontolaturik

Si vaste que soit la terre, me montrera-t-on quelque part demoiselle ou servante aussi malheureuse que moi?

Por ancha que sea la tierra se me mostrara en algun lugar señorita o doncella tan desdichada como yo?

08. XURIA DARITZANARI

Berritzen ar'iz Xuria
Nitau egun guziez
Noizten begiez
Egin erautan zauria
Etene bihotz gaxoak
Higanik maita-suri
Herskailu ordari
Zitin tragasa-xiloak

Beti joz-joz daritzana
Inkuadeak bezala
Diraukedala
Ez, ez ahal aint'engana
Eztun alzeiru ez burdina
Ez-eta berun hotza
Ene bihotza
Ban'aragiz dun egina

Hiltzen nun itzurbiderik
Ez deus salba nezanik
Eztun higanik
Ahal nukeenaz berzerik
Hobe duken ainik ere
Honki egit'engoiti
Ezi ez jagotzi
Hel akit'berant bad'ere

Zerhait eur'ontarzunet
Bihotz hunen pitxgarri
Emadana sarri
Begiratzeko hiltzeti
Ezpadihan lur orotan
Zeren hik hil banukan
Aipatu duken
Hir'izen izen gaixtotan

Sendotzen banun ainzitzi
Zeren nuken idoki
Halaz osoki
Sartzeraz geroz hobitil
Hire sendagailu hunen
Berria herri orori
Berri hon hori
Dinat goraki eranzunen

*Blanche, tu renouvelles en moi tous les jours,
la blessure que tu m'ejs avec tes yeux il y a
quelque temps. Et mon pauvre coeur reçois
de toi en récompense; au heu de baumes, des
trous de flèches*

*Me estas abriendo a diario Blanca, la herida
que antaño me hiciste con los ojos y mi pobre
corazón, en pago de su amor recibe de ti en
lugar de vendas nuevas flechas*

09. GRAZIANARI

Hanbat nago penatan Nik eztakit nolatan

Gau et'gun gorbatek Naduk'arenkuretan

Izena du Graziana Graziaz beth'izana

Dohainetan naduke Harza maitatu izana

Ezta gupi ez zeihar ez Bana xuxen bizkarrez

Zehe-batez lait'izar Gerri hori meharrez

Adatz ikustekoa Aztaleranokoa

Leunez baitare mehez Zetaren gainekoia

Ederrenen bardina Ezpadohat aitzina

Da begitaretz eta Diskret oboro ezina

Ahono mihi ozena Hortzik aratzena

Begi bizi so hutsaz Maitarazi diroena

Lepo'arrazi miratzeko Goxo besakartzeko

Bolharr'ask'ilhunbean Argi zerbitzatzeko

Oina kaizuz nolako Ikusten gorarako

Ukaraia besoa Arhan-lil'-itxurako

Esku eta zango biak Xuri bezain guriak

Erhi mehi gainetik Zilharstatu iduriak

Hanbatez beud'erranak Ageriz dadutzanak

Eztakit ezterrazket Gordailuan daunzanak

J'éprouve une grande peine, je ne sais comment nuit et jour, une sourde

me cause du souci. Elle s'appelle Graciannie, car elle est pleine de grâce.

J'achèterais à prix d'or le bonheur d'être aimé d'elle

Me hallo sumido no sé cómo en una terrible pena noche y dia me tiene

acogojado una mujer con sordera

10. BELTXARANARI

Nik hanbatetan errana

Nahi eztuna sinhetsi

Aizel'onhetsi

Nizaz anhitz Beltxaranara

Bada dela hori egia

Prest nun erakusteria

Et'egitera

Mana nezana guzia

Ezar nezan porogutan

Ordea hanbateki

Ez isireki

Har den'eztela burutan

Zer probetxu edertarzuna

Da hire gorputzean

Tink bihotzean

Badatzen gogortarzuna

Zor din maitatu izateak

Ordainetan maitatze

Zer al'ahatz

Zauzkin maiteri-legeak

Aldiz dum maitariaren

Mait'orde hig'ukena

Eder etzena

Hi bezalako ederraren

Halaz gaizkitze hunetan

Nun alabain ezarri

Dolu-egingarri

Huna niagon hil minetan

Ezpanun han'tidoketen

Zordun hizan bezala

Hik hil nunala

Dinat hil aitor'utzten

Tu ne veux pas croire ce que je t'ai dit tant de fois, que tu es adorée de moi,

petite Brune ?

Je suis donc prêt à te montrer que c'est la vérité et à faire tout ce que tu m'ordonnes

Lo que tantas veces te he dicho, a saber,

que eres muy querida por mí,

no loquieres creer, Morena?

Pues estoy dispuesto a probarle que es

verdad y a ejecutar todo lo que me mandes

11. ASPALDIAN NABILA

Aspalidian nabila Hor hebe laztan bila
Et'orai nahi-nola Batu naiz batekila
Hur'ezagutzen duten Oro haren bertutuen
Goresten eta bertzera Ari dir'eranzutena

Haren eder izana Da hain gauza bekana
Ezi eztua kiderik Bain jenden errana
Nol'arrail miratzea Baitu eme mintzatzea
Gozo gozo ere handi Da hari behatzea

Gorputza duelarik Luzebara halarik
Xuxen du et'etza lodi Ez mehe soberarik
Begi xiloak ditu Izar bigez garnitu
Begitartea hanti Zauka hanbat argitu

Buruko bilo hori Urhea bezain hori
Bana gordatzen du eta Salatz' eta zori
Kristalezu delbarra Sudurr'oro zilarra
Mazelak xuri-gorri Perla hutsez bidarra

Ezpainak badirudi Dela koral-isuri
Hortzak lepo bulharra Elhurra bezain xuri
Oin tipiz herotsduna Zango aratsu xuguna
Eskua xuri nola Arraultze berri erruna

Horrik nik hautemanik Eta gogoan emanik
Hanti nag'orai haren Saretan atzamanik
Nagoen han nahibada Ezi sordex ezpada
Haren presontegia Ene laketgia da

*Depuis longtemps je vais ça et là en quête de
maîtresse, et maintenant, comme je le voulais,
J'en ai rencontré une*

*Ando desde hace tiempo buscando acá y allá una
amante y ahora he dado con una, la que yo quería*

12. JOANAREN BETHEGINZARREA

Batez nago harturik Hura gogoan sarturik
Ezin hil ezin biziz Nago net eiharturik
Burutik oinzelala Berregin den bezala
Dohainetan neduke Haren zerbitz'ahala

Zeren baita hain haitu Eta zeren garhaiutu
Prestuz et'ontarzunez Bertze nesk'oro baiatu
Zeren dena guzia Baiza ber-zuhurtzia
Eta jakitarzunez Oroaz gainti utzia

Minizate ederretako Zpiritu hobetago
Adimenduz eranzun Nik ezin bezalako
Kaizuz doi ezi bara Sorzainak eskuekara
Hur'egitean hartuz Jakin du zertan bara

Haren izena Joana Ez'ote gaizki emana
Ezi orai heldu dena Nola lizate joana
Haren gorputz lerdena Da nik dudan maitena
Baitare gerri hersiz Orotako lehenha

*Quelqu'un m'a pris et me tient, elle est entrée dans mon esprit,
je suis entre la vie et la mort, tout desséché*

*Estoy cautivado por una mujer, la tengo metida en el corazón
sin poder morir ni vivir, estoy totalmente yerto*

13. NEGUAN ELHURTE BATEZ

Neguan elhurte batez Laztanak eskutabatez
Sudurra zapaturik Sudurrak min-har etzezan
Bana bertan sendi nezan Bihotza suhartean

Elhurraz gainetzi hotzik Bai karroinik bai izotzik
Badeia deus lurrean Elhurrik alabadere
Naduka ni hotz badere Errerik bihotzean

Haur da lurreko legea Gauz'orok ber'ekoiztea
Bera iduri du egiten Ban'orai miragarritana
Hotzak beroa du nitan Urak sui'eralkiten

Bero hundarik liparbat Su huntarik huts inharbat
O laztan'erekki Ahal banezazu zuri
Nintzatela zait iduri Sendo hainbertzeki

Bera otoi Jainkoagatzi Lipar inhar bategati
Iraitz enezazula Bai'erakutsu maitari
Gaizoak bai urrikari Bai gupida tutzula

Egitez horla zinetzu Eder bezain onbidetsu
Izanez aipatua Zirat'ooren ahoetan
E'amorosen gogotan Zeruraino altxatua

En hiver, un jour de neige, mon aimée en prit une poignée et m'en écoula le nez. Le nez n'eût pas de mal, mais aussi-tôt, je sentis que mon cœur avait pris feu

En invierno, en plena nevada, al estrellar mi amada en mi cara un monatozo de nieve, mi nariz no sufrió daño, pero al momento sentí mi corazón abrazado

14. NI ZURETZEN HAS BEZAIN SARI

Ni zureten has bezain sari Berherz nindizun bertarik
Lehen hautatu maitagarri Nituen nindutenetarik
Orai eta betiereko Zureki tink egoitko
Eta berherz neholatzen Enankidizun gisatan

Geroztik esparanzaz hazi Dut neure maitakaria
Egunez egun irabazi Ustez zutan ordaria
Ban'ene zori gaitzeten Enaiz oran deusestan
Harriz da zure gogoa Ezpada gogorragoa

Horrenbat gogor izatera Zerk zaramatzza gogatu
Zur'onhestearr etsiñera Nahí nauzua bortxatu
Alaz berdin ni galdurik Eztagukazu baturik
Non-nahi den nik bezanbat Bertze zerbixta zaitzanbat

Ban'etzar'aski gaitz daritzat Gaizki horren egiteko
Galbidera maita saritzat Maite zaituen egoztek
Izterbegia minizaten Delako guzaz kexatzen
Hark zaitu hanti datorra Zure niganat gogorra

Dès que j'ai commencé à vous appartenir, je me suis aussitôt écarter des personnes que j'avais auparavant choisies comme dignes d'être aimées et, qui m'avaient choisi pour même motif, afin d'être fermement attaché à vous, maintenant et pour toujours, et de manière à ne pas me séparer de vous en rien

En cuanto comenzé a ser tuyo, al momento me aparté de las que antes había yo elegido - y ellas a mi - por dignas de amor, a fin de estar firmemente contigo ahora y siempre, de forma que no me pudiera apartar nunca jamás

15. ZURE BEGI

Nahiz ezpegi gauaz ilhargi
Ni zure begi ederrek argi
Heien gordatzen ezpazin ari
Beti miratzen dagotenari

Zuk hori egiten bezanbatetan
Naiz eri etziten bihotz minetan
Min'irragaiten zautan artean
Nehorat joaten zauzkidanean

Zerik inhara naiteeno akit
Noa horra hara nor'ezpaitakit
Ustez naiteen hel erortera
Zu zireaten leku berera

Halaz batzutan batzen bazaitut
Baten lekutan neke biga itut
Zeren nik zuri emanik bali
Bihotz'itzuri baitzauskit nahi

Zurekin batu e'taise gabe
Su naiz bilhatu ta kisu labe
Laster hil dadin su haur egizu
Ilhaunt enadin ahal daidizu

Maita nezazu halaz hil daite
Ezpanceazu hauts gertha naite

Même en l'absence de clair de lune, la nuit vos beaux yeux m'éclairent si vous ne passiez pas votre temps à les cacher à celui qui ne cesse de les regarder

Aunque no hubiera luna de noche, a mí tus bellos ojos me iluminarían, si no te ocuparas en esconderlos de quien siempre los está mirando

16. EZKONTIDEAREN HIL-KEXUA (MUSEEN KONTRA)

Andreak luez zerbitzatu zaituztet
Eta nik hospatu
Dui herri hautan zuen izena
Lehen guti ezagutu zena
Nik zuen azturak et'atunak
Gu baitan orano ez enzunak
Argitaratu'tut ilhunbeti
Et'aterrik herratzeti

Guretu et eman hek

Euskara Kobla honzalen eskuetara

Complainte sur la mort de mon épouse, dirigée contre les Muses

Mesdames, longtemps je vous ai servies et j'ai feni dans nos régions votre nom, qui, auparavant était peu connu. J'ai fait apparaître des ténèbres vers la lumière vos moeurs et habitudes, dont on n'avait pas encore entendu parler chez nous. Je les ai mises en évidence, et en les faisant autres, proposées à ceux qui composent des poésies en basque

Señoras, os he servido largo tiempo y he ensalzado en estas tierras vuestro nombre, antes poco conocido; he sacado de las tinieblas a la luz vuestros usos y costumbres, inauditos hasta ahora entre nosotros, y, tomándolos de fiestas extranjeras, los he apropiado y puesto en manos de compositores de poemas vascos